

सुक्ष्म व लघु उपक्रमांच्या सर्वांगीण  
विकासाकरिता “महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक  
समूह विकास योजना (एमएसआयसीडीपी)”  
राबविण्याबाबत.

**महाराष्ट्र शासन**  
**उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग**  
शासन निर्णय क्रमांक: एसएमई-२०१३/प्र.क्र. २०७/उद्योग-७,  
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,  
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.  
तारीख: २५ फेब्रुवारी, २०१४.

**वाचा -**

- १) उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, शासन निर्णय क्रमांक : आयआयआय-पॉलीसी-२०१०/  
प्र.क्र. ७६८/उद्योग-२, दि. २२.२.२०१३
- २) उद्योग संचालनालयाचे पत्र क्र. उसं/औसशा/राज्याचे नविन औद्योगिक धोरण-  
२०१३/प्रारूप मसुदा/२०१३/अ-५४४, दि. २०.९.२०१३.

**प्रस्तावना -**

महाराष्ट्र राज्याचा समतोल औद्योगिक विकास घडविण्यासाठी व त्याद्वारे आर्थिक विकास साधण्यासाठी आणि नवीन औद्योगिक घटकांच्या स्थापनेस चालना देण्यासाठी व त्याद्वारे रोजगाराच्या भरीव संधी निर्माण होण्यासाठी “महाराष्ट्र औद्योगिक धोरण-२०१३” दि. २२.२.२०१३ रोजी जाहीर केलेले आहे. सदर औद्योगिक धोरणातील परिच्छेद क्र. ९.१ नुसार राज्यातील औद्योगिकदृष्ट्या अविकसित क्षेत्रातील छोट्या समूहांना नवीन योजनांतर्गत योजनेद्वारे समूह विकास होण्याच्या दृष्टीकोनातून, केंद्र शासनाच्या सूक्ष्म व लघु उपक्रम समूह विकास योजना (एमएसई-सीडीपी) या योजनेच्या धर्तीवर “महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास योजना” ( Maharashtra State Industrial Cluster Development Programme) या नावाची योजना जाहीर करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

**शासन निर्णय-**

राज्याच्या औद्योगिक धोरणातील तरतुदीनुसार राज्यातील औद्योगिकदृष्ट्या अविकसित क्षेत्रातील छोट्या समूहांना, समूह विकास होण्याच्या दृष्टीकोनातून “महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास योजना ( MSICDP)” जाहीर करण्यात येत असून सदर योजनेचे स्वरूप खालीलप्रमाणे आहे.

**योजनेचे नाव :** महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास योजना (एमएसआयसीडीपी) .

**योजनेचा उद्देश :** महाराष्ट्र राज्याची औद्योगिक समूह विकास योजना या योजनेचा मुख्य उद्देश राज्यातील सुक्ष्म व लघु उपक्रमांची उत्पादकता व स्पर्धाक्षमता उंचावण्यासाठी तसेच त्यांच्या क्षमतावृद्धीकरीता सामायिक सुविधा निर्माण करण्यासाठी कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे हा आहे. योजनेअंतर्गत खालीलप्रमाणे नमूद दोन कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

**(अ) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम :-** औद्योगिक समूहातील उद्योजक सदस्यांमध्ये परस्पर विश्वास व सहकार्य भावना निर्माण करणे, यासाठी विविध प्रकारचे क्षमतावृद्धी वाढविणारे कार्यक्रम उदा.अद्यावत तंत्रज्ञानाची ओळख, बाजारपेठ विस्तारीकरण, विविध यशस्वी औद्योगिक समूहांना भेटी, प्रदर्शनात सहभाग व अभ्यासदौरे आयोजित करण्यात येतील.

**(ब) सामायिक सुविधा केंद्र उभारणी :-** या कार्यक्रमांतर्गत सामायिक सुविधा केंद्राच्या स्वरूपात प्रत्यक्ष भौतिक सुविधा निर्माण करण्यात येतील.

२. **योजनेचा कालावधी :-** औद्योगिक समूह विकास कार्यक्रमांतर्गत हाती घेण्यात आलेले प्रकल्प निदानोपयोगी अभ्यास अहवालाचे मंजूरी पासून ३.५ वर्षे कालावधीत पूर्ण करण्यात येतील. विविक्षित प्रकरणांत कालावधी वाढवावयाची गरज पडल्यास त्यास प्रकल्प मंजूरी समितीची पूर्व मान्यता घ्यावी लागेल.

### ३. पात्रता :-

महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास कार्यक्रम (एमएसआयसीडीपी) अंतर्गत खालील प्रमाणे पात्रता धारण करणाऱ्या औद्योगिक समूहांना पात्र ठरविले जाईल.

- अ) **ठिकाण :-** "ड", "ड+" आणि "विनाउद्योग जिल्हे" (सामूहिक प्रोत्साहन योजना- २०१३ मध्ये दिल्यानुसार), तसेच नक्षलग्रस्त क्षेत्रे या भागात असणारे औद्योगिक समूह.
- ब) **सभासदांची संख्या :-** सामायिक सुविधा केंद्राची स्थापना व त्याचे कार्य सुलभतेने होण्यासाठी विशेष हेतू वाहन संस्थेची (SPV) स्थापना करण्यात येईल. त्यात सहभागी सुक्ष्म आणि लघु उद्योजकांची सदस्य संख्या कमीत कमी १० असावी. सदर विशेष हेतू वाहन संस्थेतील कोणत्याही सभासदाचे भाग भांडवल हे १०% पेक्षा अधिक असणार नाही.
- क) **केवळ नवीन सामायिक सुविधा केंद्रांना सदर योजनेंतर्गत मंजूरी देण्यात येईल.** राज्यशासन किंवा केंद्र शासनाकडे इतर कोणत्याही योजनेअंतर्गत यापूर्वी मंजूर केलेल्या सामायिक सुविधा केंद्रांना सदर योजनेचा लाभ देण्यात येणार नाही. त्याचप्रमाणे सदर योजनेअंतर्गत सामायिक सुविधा केंद्राच्या स्थापनेकरीता औद्योगिक समूहांना एकदाच लाभ देण्यात येईल.

#### ४. अंमलबजावणी यंत्रणा :-

सदर योजनेची अंमलबजावणी उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभागाच्या अधिपत्याखालील उद्योग संचालनालय, मुंबई यांचेमार्फत करण्यात येईल. उद्योग संचालनालयाच्या मार्गदर्शनाखाली संबंधीत जिल्हयातील जिल्हा उद्योग केंद्रांमार्फत संपूर्ण राज्यात सदर योजना राबविण्यात येईल.

#### ५. व्याख्या :-

**अ) औद्योगिक समूह (क्लस्टर) :** औद्योगिक समूह (क्लस्टर) म्हणजे भौगोलिकदृष्ट्या विशिष्ट ठिकाणी केंद्रिभूत झालेले एकाच किंवा तत्सम प्रकारचे उत्पादन करणारे/सेवा देणारे उद्योग ज्यांची उत्पादन प्रक्रिया, लाभाच्या संधी, व्यवसायातील त्रुटी, कमतरता, धोके यामध्ये समानता आहे अशा औद्योगिक उपक्रमांचा समूह.

**ब) प्रारंभिक अहवाल :** योग्य प्रकारच्या औद्योगिक समूहाची निवड होण्यासाठी औद्योगिक समूहाची वैशिष्ट्ये नमूद करणारा प्राथमिक स्वरूपाचा अहवाल महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेकडून तयार करण्यात येईल. प्रारंभिक अहवालाचा विहित नमूना सोबत जोडलेल्या जोडपत्र-१ नुसार विहित करण्यात आलेला आहे.

#### **क) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम (Soft Intervention):**

औद्योगिक समूहातील उपक्रमांकरीता तांत्रिक मदत, उद्योजकांची स्पर्धात्मकता आणि उत्पादन क्षमता वाढविणे, औद्योगिक समूहाना भेटी, बाजारपेठ विकास, औद्योगिक समूहातील उद्योजकांमध्ये परस्पर विश्वास निर्माण करणे तसेच उद्योजकांची स्पर्धात्मकता आणि उत्पादन क्षमता वाढविण्याकरीता दर्जेदार कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

#### **ड) निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल :-**

औद्योगिक समूहाच्या उत्पादन प्रक्रियेमधील त्रुटी, कमतरता यांचे योग्य निदान करून औद्योगिक समूहांची स्पर्धात्मकता आणि उत्पादन क्षमता वाढविण्याकरीता दर्जेदार कृती आराखडा यांचा समावेश असलेला अभ्यास अहवाल (डीएसआर). सदर अभ्यास अहवाल स्थानिक स्तरावर सर्वांगीण चर्चा करून अंतिम करण्यात येईल.

#### **ई) सामायिक सुविधा केंद्र (Hard Intervention):**

स्थिर आणि दृश्य अशा मालमत्तेची निर्मिती म्हणजेच सामायिक सुविधा केंद्राची स्थापना. सामायिक सुविधा केंद्रामध्ये सामायिक प्रक्रिया केंद्र (उत्पादनाच्या प्राथमिक सुधारणा/ दुरुस्ती /समतोलता निर्माण करून मुल्यवर्धित (Value addition) उत्पादने तयार करण्यासाठी सहाय्यभूत ठरतील अशा प्रक्रिया) याच बरोबर सामायिक डिझाईन सेंटर, चाचणी केंद्र, प्रशिक्षण केंद्र, पॅकेजिंग केंद्र, संशोधन व विकास केंद्र, सीईटीपी केंद्र, मार्केटींग डिस्प्ले/ विक्री केंद्र, सामायिक लॉजिस्टिक केंद्र,

सामायिक कच्चा माल बँक, विक्री डेपो इत्यादी आणि गरजेनुसार राज्यस्तरीय सुकाणू समितीने मान्यता दिलेल्या इतर सामायिक सुविधा यांचा समावेश असेल.

**प) सविस्तर प्रकल्प अहवाल (डीपीआर) :-**

सामायिक सुविधा केंद्र (CFC) उद्योग समुहांकरीता तांत्रिक आणि आर्थिक दृष्ट्या व्यवहार्य (Feasible) असल्याबाबतचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल.

**फ) विशेष हेतू वाहन संस्था (एसपीव्ही) :**

सामायिक सुविधा केंद्राची स्थापना, कार्यान्वयन आणि दैनंदिन वापर, देखभाल करण्याकरीता भारतीय कंपनी अॅक्ट, १९५६ (सेक्शन- २५) अंतर्गत स्थापन झालेली कायदेशीररित्या वैध संस्था म्हणजे विशेष हेतू वाहन (SPV). या एसपीव्ही संस्थेचे उद्योग समूहातील इतर सूक्ष्म आणि लघु उद्योग घटकांना कायम सभासदत्व उपलब्ध असेल (Open ended organisation).

**६. प्रकल्प मंजूरी:-** सदर योजनेअंतर्गत प्रस्तावांना मंजूरी देण्याकरिता खालील जिल्हा व राज्यस्तरावर गठीत झालेल्या समित्यामार्फत कार्यवाही करण्यात येईल.

**अ) जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती :**

सदर समिती पुढील प्रमाणे गठीत करण्यात येईल.

१) महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र	:-	अध्यक्ष
२) प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा	:-	सदस्य
३) जिल्हास्तरीय अणिकारी, महिला आर्थिक विकास महामंडळ	:-	सदस्य
४) जिल्हा व्यवस्थापक, अग्रणी बँक	:-	सदस्य
५) प्राचार्य, शासकीय तंत्र निकेतन	:-	सदस्य
६) जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी	:-	सदस्य
७) प्रकल्प अधिकारी, महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र (एमसीईडी)	:-	सदस्य
८) नाबार्ड अधिकारी	:-	सदस्य
९) जिल्हयातील दोन प्रमुख बँकाचे प्रतिनिधी	:-	सदस्य
१०) दोन औद्योगिक संघटना	:-	सदस्य
११) समूह विकास कार्यकारी अधिकारी - जिल्हा उद्योग केंद्रातील अधिकारी	:-	सदस्य सचिव

१२) विशेष निमंत्रित (वित्तीय संस्था, तांत्रिक संशोधन संस्था इ.) :- ----

**जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती खालीलप्रमाणे काम करील :**

- i. जिल्हयात औद्योगिक समूहांचे प्रस्ताव तयार करण्याकरीता उद्योजकांना मार्गदर्शन करणे व योजनेंतर्गत प्रस्ताव मिळविण्यासाठी प्रयत्न करणे करणे.
- ii. महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांच्या मार्गदर्शनाखाली औद्योगिक समूह प्रवर्तक संस्था/ विशेष हेतू वाहन संस्था यांनी तयार करून सादर केलेला प्रारंभिक अहवाल, निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल (डीएसआर), सविस्तर प्रकल्प अहवाल (डिपीआर) यांची छाननी करून पुढील मार्गदर्शन करणे.
- iii. प्रारंभिक अहवालास मंजूरी देणे.
- iv. राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समितीकडे डीएसआर व डिपीआर प्रस्तावांची पुढील मंजूरीकरिता शिफारस करणे.

**ब) राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती :-**

राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती खालीलप्रमाणे गठीत करण्यात येईल.

- |  |    |            |
|--|----|------------|
| १) विकास आयुक्त (उद्योग)                               | :- | अध्यक्ष    |
| २) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, खादी ग्रामोद्योग मंडळ      | :- | सदस्य      |
| ३) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र | :- | सदस्य      |
| ४) व्यवस्थापकीय संचालक, एमएसएसआयडीसी                   | :- | सदस्य      |
| ५) उद्योग सह संचालक, संबंधित विभागीय कार्यालय          | :- | सदस्य सचिव |
| ६) महाव्यवस्थापक, संबंधित जिल्हा उद्योग केंद्र         | :- | सदस्य      |

**राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती खालीलप्रमाणे काम करील.**

- i) जिल्हास्तरीय समितीकडून शिफारस करण्यात आलेल्या निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल (DSR) प्रस्तावांस मंजूरी देणे व त्याअंतर्गत क्षमतावृद्धी कार्यक्रमास अनुदान निश्चिती करणे.
- ii) सामायिक सुविधा केंद्र निर्मिती करीता सादर होणाऱ्या सविस्तर प्रकल्प अहवालास (डीपीआर) राज्यस्तरीय सुकाणू समितीची मान्यता व मंजूरी मिळण्यासाठी शिफारस करणे.
- iii) प्रकल्पांचे संनियंत्रण व प्रगती आढावा घेणे.

क) **विभागीय समिती** : विभागीय समिती खालीलप्रमाणे गठीत करण्यात येईल.

- |  |    |            |
|--|----|------------|
| १) उद्योग सह संचालक, संबंधित विभागीय कार्यालय              | :- | अध्यक्ष    |
| २) प्रतिनिधी, औद्योगिक समूह / विशेष हेतू वाहन संस्था       | :- | सदस्य-३    |
| ३) विशेष निमंत्रित (वित्तीय संस्था, तांत्रिक/संशोधन संस्था | :- | सदस्य      |
| ४) महाव्यवस्थापक, संबंधित जिल्हा उद्योग केंद्र             | :- | सदस्य सचिव |

उपरोक्त विभागीय समितीमार्फत विकास आयुक्त (उद्योग) यांच्या मार्गदर्शनाखाली पुढील प्रमाणे कामे करण्यात येतील.

- महाराष्ट्र शासनाच्या प्रचलित मार्गदर्शक सुचनास अनुसरून सामायिक सुविधा केंद्राकरिता यंत्र सामुग्री, उपकरणे इ. खरेदीसाठी खरेदी प्रक्रिया राबविणे.
- सुकाणू समितीने मंजूर केल्याप्रमाणे स्थिर मालमत्ता विषयक पडताळणी करून त्याचा भौतिक पडताळणी अहवाल सादर करणे.
- प्रकल्प पूर्णत्व अहवाल सादर करणे.

**ड) राज्यस्तरीय सुकाणू समिती :-**

महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास कार्यक्रमांतर्गत सामायिक सुविधा केंद्रांचे प्रस्ताव अंतिम मंजूरीसाठी राज्यस्तरीय सुकाणू समिती (Apex Committee) पुढे सादर करण्यात येतील. सदर समितीचे सभासद पुढीलप्रमाणे असतील.

**राज्यस्तरीय सुकाणू समिती :**

- |  |    |         |
|--|----|---------|
| १) प्रधान सचिव (उद्योग)                | :- | अध्यक्ष |
| २) सचिव (वित्त)                        | :- | सदस्य   |
| ३) सचिव (नियोजन)                       | :- | सदस्य   |
| ४) व्यवस्थापकीय संचालक, SICOM          | :- | सदस्य   |
| ५) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, एमआयडीसी   | :- | सदस्य   |
| ६) विकास आयुक्त (उद्योग)               | :- | सदस्य   |
| ७) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, केव्हीआयबी | :- | सदस्य   |
| ८) व्यवस्थापकीय संचालक, एमएसएसआयडीसी   | :- | सदस्य   |

९) उद्योग सह संचालक/ अधिक्षकीय उद्योग अधिकारी, उद्योग संचालनालय	:-	सदस्य सचिव
१०) प्रतिनिधी, प्रकल्प मूल्यांकन संस्था	:-	निमंत्रित
११) विशेष निमंत्रित (वित्तिय संस्था, तांत्रिक संशोधन संस्था इ.)	:-	निमंत्रित

राज्यस्तरीय सुकाणू समिती ही महाराष्ट्र राज्य औद्योगिक समूह विकास कार्यक्रमांतर्गत औद्योगिक समूह प्रस्तावाना अंतिम मंजूरी देणारी सर्वोच्च (शिखर) समिती असेल. राज्यस्तरीय सुकाणू समिती परीक्षणानंतर सविस्तर प्रकल्प अहवाल (सीएफसी प्रस्ताव) मंजूर करेल आणि प्रकल्पाची किंमत व अनुदान निश्चित करेल.

#### ७. योजनेच्या अंमलबजावणीची कार्यपद्धती:-

सदर योजनेची अंमलबजावणी खालील टप्प्यानुसार करण्यात येईल.

- सदर योजनेतर्गत पात्र प्रस्तावांची निवड करून प्रारंभिक प्रस्ताव संबंधित महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र हे प्रकल्पाच्या संबंधित संस्थांच्या, उद्योजकांच्या सहयोगाने तयार करतील.
- जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समितीद्वारे प्रारंभिक अहवालास मंजूरी देण्याची कार्यवाही करण्यात येईल.
- प्रारंभिक मंजूरी प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांबाबत प्रकल्पाचा निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र हे संबंधित औद्योगिक समूहाच्या प्रवर्तक संस्थेच्या सहयोगाने तयार करतील. सदर निदानोपयोगी अभ्यास अहवालात औद्योगिक समूहाच्या यशस्वी उभारणीसाठी आवश्यक असणारी उपाययोजना, कृती आराखडा यांचा समावेश असेल. निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल पूर्ण करणे, त्याचे स्थानिक ठिकाणी विचारमंथन करून अंतिम करणे आणि पुढील मंजूरीसाठी विभागीय कार्यालय यांना सादर करण्याची कार्यवाही महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र करतील.
- प्रकल्पाचा निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल व त्या अंतर्गत सुचविण्यात आलेल्या कृती आराखडा, क्षमतावृद्धी कार्यक्रमास राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समितीद्वारे मंजूरी देण्यात येईल.
- राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समितीने मंजूरी दिलेल्या क्षमतावृद्धी कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करण्यात येईल.
- सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करणे, त्याचे स्थानिक ठिकाणी सादरीकरण करून खुल्या चर्चेद्वारे अंतिम करणे व अंतिम करण्यात आलेला सविस्तर प्रकल्प अहवाल जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह समितीच्या शिफारसीसमवेत महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र हे उद्योग संचालनालयास सादर करतील.

- राज्यस्तरीय सुकाणू समितीद्वारे सविस्तर प्रकल्प अहवालास (डीपीआर) अंतिम मंजूरी देणे.
- प्राधिकृत विभागीय समितीद्वारे यंत्रसामुग्री व उपकरणे यांची खरेदी.
- संबंधित उद्योग सह संचालक प्रत्यक्ष कार्यस्थळावर आलेल्या मालमत्तेची पडताळणी करतील व उद्योग संचालनालयास अहवाल सादर करतील.
- सामायिक सुविधा केंद्राचे कार्यान्वयन आणि पूर्णत्व अहवाल महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र उद्योग संचालनालयास सादर करतील.

#### ८. प्रकल्प किंमत आणि योजनेची अंमलबजावणी :-

##### i) प्राथमिक मंजूरी :-

जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समिती प्रारंभिक अहवालाची पडताळणी करून पात्र प्रारंभिक अहवालास मंजूरी देईल आणि प्रवर्तक संस्थेस प्रकल्पाचा डीएसआर तयार करण्यासाठी सुचना देईल. प्राथमिक मंजूरीचा कालावधी ६ महिने पर्यंत असेल (जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समिती च्या मान्यतेने सदर कालावधीस मुदतवाढ देण्यात येईल) प्रवर्तक संस्थेने उपरोक्त ६ महिन्यांच्या कालावधीमध्ये डीएसआर तयार करून जिल्हास्तरीय औद्योगिक समूह संनियत्रण समितीस सादर करणे आवश्यक आहे.

##### ii) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम आणि निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल (डीएसआर) :-

अ) निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल तयार करण्यासाठीचा मुख्य उद्देश समूह प्रकल्पातील उद्योग घटकांच्या कमतरता व त्यांची बलस्थाने यांचा सखोल अभ्यास करून उपाय योजना सुचविणे हा आहे. या अंतर्गत औद्योगिक समूहातील उद्योग घटकांची सद्यःस्थितीतील उत्पादन प्रक्रिया, उपयोजित तंत्रज्ञान, विपणन पद्धती, दर्जा व गुणवत्ता नियंत्रण यांचा विश्लेषणात्मक अभ्यास करून त्यांची उत्पादकता व स्पर्धात्मकता वाढविण्यासाठी कृती आराखडा सुचविण्यात येतो.

ब) निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल हा अत्यंत महत्वाचा अभ्यास अहवाल असून या अंतर्गत प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीमुळे होऊ शकणारे सामाजिक व आर्थिक फायदे स्पष्ट करण्यात येतात.

क) औद्योगिक समूह विकास योजनेंतर्गत सामायिक सुविधा केंद्राचे कार्यान्वयन व व्यवस्थापन करणेची जबाबदारी असलेली विशेष हेतू वाहन संस्था (SPV) प्रकल्पाच्या यशस्वी अंमलबजावणीसाठी कल्पक व नामांकित महाविद्यालये/ संस्था/ सल्लागार यांचे सहकार्य घेऊन निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल तयार करतील.

ड) निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल जास्तीत जास्त उद्योजकांच्या उपस्थितीत स्थानिक ठिकाणी सादर करून आवश्यक त्या चर्चा व सूचनांचा अंतर्भाव करून अंतिम करण्यात येईल.



इ) सभासदांचे आवश्यक १०% वर्गणी जमेची खात्री केल्यानंतर महाराष्ट्र शासनाचे निदानोपयोगी अभ्यास अहवाल (डीएसआर) खर्चापोटीचे अनुदान रु. १.३५ लाख (डिएसआर तयार करण्यासाठी प्रकल्प मर्यादा रु.१.५० लाख किंमतीच्या ९०%) वितरीत करण्यात येईल. उद्योग सह संचालक, विभागीय कार्यालय हे डीएसआरची छाननी करून राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह समन्वय समितीपुढे मंजुरी करीता सादर करतील. राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह समन्वय समितीने डीएसआर व क्षमतावृद्धी कार्यक्रम यास मंजुरी दिल्यानंतरच महाराष्ट्र शासनाचे अनुदान वितरीत करण्यात येईल. डीएसआर तयार करण्याचा खर्च (राज्य शासनाचे अनुदान जमेस धरून) हा क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाचा भाग असेल.

प) निदानोपयोगी अभ्यास अहवालास (DSR) राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह समन्वय समितीची मान्यता मिळाल्यानंतर विशेष हेतू वाहन संस्था/ प्रवर्तक संस्था यांना मंजूर कृती आराखडयानुसार क्षमतावृद्धी कार्यक्रम पूर्ण करणे तसेच सविस्तर प्रकल्प अहवाल (DPR) तयार करणे याबाबत सूचना देण्यांत येतील.

फ) क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाचा उद्देश सूक्ष्म, लघु उपक्रम घटकांची सक्षमता वाढणेसाठी, त्यांच्यात आत्मविश्वास निर्माण करून सकारात्मक दृष्टिकोन विकासीत करण्यासाठी विविध कार्यक्रमांची अंमलबजावणी करणे हा आहे. या अंतर्गत तज्ञांची व्याख्याने, अभ्यास दौरे, प्रशिक्षण, प्रदर्शनातील सहभाग, चर्चासत्रे, कार्यशाळा इ. आयोजित करण्यात येतात.

ग) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम हा प्रकल्पाच्या निदानोपयोगी अभ्यास अहवालामध्ये सादर करण्यात आलेल्या कृती आराखड्यास अनुसरून निश्चित करण्यात येतो.

म) क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाची प्रकल्प किंमत जास्तीत जास्त रुपये १०.०० लाख इतकी निश्चित करण्यात आलेली आहे. या अंतर्गत निदानोपयोगी अभ्यास अहवालाचा खर्च तसेच उपरोक्त नमूद क्षमतावृद्धी करणारे कार्यक्रमासाठीचा खर्च विचारात घेण्यात येईल (डीएसआर तयार करण्यासाठीची अनुदान मर्यादा रु.१.३५ लाख अधिकतम इतकी असेल) क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाकरिता महाराष्ट्र शासनाचे अनुदान मंजूर प्रकल्प किंमतीच्या ९०% या प्रमाणात राहिल. समूह प्रकल्पातील भागधारकांचा सहभाग मंजूर प्रकल्प किंमतीच्या १०% असणे बंधकारक राहिल.

भ) क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाचा खर्च हा एकूण प्रकल्प खर्चातील कार्यान्वन पूर्वीचा खर्च (Pre-operative expense) आणि प्राथमिक खर्च (Preliminary expense) या अंतर्गत करण्यात येईल. क्षमतावृद्धी कार्यक्रम पूर्ण झाल्यानंतर औद्योगिक समूहास पुढील टप्प्यातील सामायिक सुविधा केंद्र (Hard Intervention) कार्यक्रमाची आवश्यकता नाही, याची खात्री राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समितीस पटल्यास संबंधीत औद्योगिक समूहास एमएससीडीपी योजनेतून बाहेर पडता येऊ शकेल.

ण) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम अंतर्गत सूचविण्यात आलेला कार्यक्रम तपशील जोडपत्र- २ मध्ये दर्शविला आहे.

iii) सविस्तर प्रकल्प अहवाल (डीपीआर) :-

अ) सामायिक सुविधा केंद्र प्रकल्पाची तांत्रिक व आर्थिक सक्षमता निश्चित करण्यासाठी सविस्तर प्रकल्प अहवाल (डीपीआर) तयार करण्यात येतो.

ब) सविस्तर प्रकल्प अहवाल आवश्यक त्या जोडपत्र, प्रमाणपत्रांसोबत विशेष हेतू वाहन संस्थेमार्फत तयार करून महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांना सादर करेल. सदर प्रकल्प अहवालाचे सादरीकरण स्थानिक ठिकाणी करून, प्राप्त सूचना व शिफारशींचा आंतर्भाव करून सविस्तर प्रकल्प अहवाल महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र हे जिल्हा समितीच्या शिफारशीने दोन प्रतीत सर्व सहपत्रांसह उद्योग संचालनालयास सादर करतील. उद्योग संचालनालयाद्वारा प्राप्त सविस्तर प्रकल्पाची छानणी तज्ञ, तांत्रिक संस्थेच्या मदतीने करून त्यांनी दिलेल्या सूचनांप्रमाणे बदल करून सदर अहवाल प्रकल्प मुल्यांकन संस्थेस सादर करण्यात येईल. संबंधित संस्थेने प्रकल्पाचा मुल्यांकन अहवाल (Project appraisal) ३० दिवसात विकास आयुक्त (उद्योग) यांना सादर करणे अपेक्षित आहे. संबंधित विशेष हेतू वाहन संस्था ही मुल्यांकन संस्थेला आवश्यक असणारी कागदपत्रे, माहिती पुरविल.

क) सविस्तर प्रकल्प अहवाल हा प्रकल्पाची आर्थिक व तांत्रिक व्यवहार्यता निश्चित करण्यासाठी तयार करण्यात येत असल्याने यामध्ये आर्थिक बाबींचे विश्लेषण करण्यात येते. उदा. इंटरनल रेट ऑफ रिटर्न (आंतरीक परतावा दर), ब्रेक- इव्हन पॉईंट, डेट सर्व्हीस कव्हरेजरेशो (अशोध/बुडीत सेवा प्रमाण समावेश), सेंसिटीव्हीटी अॅनालिसिस इत्यादी मूलभूत बाबींचा समावेश यात अपेक्षित असून प्रस्तावित नफा व तोटा विवरण, ताळेबंद इ. माहितीचा समावेश अभिप्रेत आहे. सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचा नमुना जोडपत्र-३ मध्ये जोडला आहे.

ड) सविस्तर प्रकल्प अहवालाचे (DPR) मूल्यांकन बँक (बँकेकडून वित्तीय सहाय्य असल्यास) / सिडबी (SIDBI) / सिकॉम (SICOM) / नाबार्ड (NABARD) / राज्यस्तरीय समन्वय समितीद्वारे शिफारस करण्यात आलेली इतर कोणतीही नामांकित वित्तीय संस्था यांचेकडून करण्यात येईल.

सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याकरिता लागणाऱ्या एकूण प्रकल्प किंमतीच्या ९०% अनुदान राज्य शासनातर्फे (जास्तीत जास्त रु. २.२५ लाख) मंजूर करण्यात येईल. उर्वरित १० टक्के रक्कम प्रकल्पाच्या लाभार्थी उद्योजकांनी जमा करणे आवश्यक असेल. सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्याकरिता उपरोक्त नमूद अनुदान हे एकूण प्रकल्प किंमतीमधील कार्यान्वयन पूर्वीचा खर्च (Pre-operative expense) याचा भाग असेल.

इ) प्रकल्पास अंतिम मंजूरी मिळण्याच्यादृष्टिने प्राप्त मुल्यांकन अहवाल व सविस्तर प्रकल्प अहवाल प्रस्तावाची छाननी उद्योग संचालनालयाकडून करण्यात येईल. या अंतर्गत अंतिम मंजूरीसाठी आवश्यक असलेले परिणामकारक टप्पे उदा. प्रत्यक्ष जागेचा ताबा, विशेष हेतू वाहन संस्थेची स्थापना, विशेष हेतू वाहन संस्थेचे बँक खाते, इमारत आराखडा मंजूरी, आवश्यक नाहरकत प्रमाणपत्रे इत्यादी

बाबींची पूर्तता झाल्याची खात्री करण्यात येईल. तदनंतर सदर प्रस्ताव राज्यस्तरीय सुकाणू समितीपुढे अंतिम मंजूरीकरिता सादर करण्यात येईल.

फ) राज्यस्तरीय सुकाणू समिती प्रकल्पास अंतिम मंजूरी देईल. अंतिम मंजूरी अंतर्गत एकूण मंजूर प्रकल्प किंमत, कार्यक्रम आराखडा, खर्चाचे व अनुदानाचे वर्गीकरण इ.चा समावेश असेल. विशेष हेतू वाहन संस्थेने आवश्यक करार पूर्तता केल्यानंतर मंजूर प्रकल्पाच्या अनुषंगाने उद्योग संचालनालयामार्फत अंतिम प्रकल्प मंजूरी आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

ग) सामायिक सुविधा केंद्रांतर्गत उच्च दर्जाच्या सुविधा निर्माण करण्यात येतील. सामायिक प्रक्रिया केंद्र (उत्पादन प्रक्रियेतील (Production line) सुधारणा/ दुरुस्ती /समतोलता निर्माण करून मुल्यवर्धित (Value addition) उत्पादने तयार करण्यासाठी सहाय्यभूत ठरतील अशी यंत्रसामुग्री ज्यांची उपलब्धता उद्योग घटक स्वतःच्या खर्चाने करू शकत नाहीत) याच बरोबर सामायिक डिझाईन सेंटर, चाचणी केंद्र, प्रशिक्षण केंद्र, पॅकेजिंग केंद्र, संशोधन व विकास केंद्र, सीईटीपी केंद्र, मार्केटींग डिस्प्ले/ विक्री केंद्र, सामायिक लॉजिस्टिक केंद्र, सामायिक कच्चा माल, बँक, विक्री डेपो आदिचा समावेश असेल.

- i) सामायिक सुविधा केंद्र स्थापने करिता महाराष्ट्र शासनाची अनुदान मर्यादा जास्तीत जास्त रु.५.०० कोटी पर्यंत किंवा एकूण प्रकल्प किंमतीच्या ७०% या पैकी जी कमी असेल ती रक्कम असेल.
- ii) औद्योगिक समूहात १००% सूक्ष्म उद्योग घटक किंवा ५० टक्के पेक्षा जास्त महिला उद्योजक असणाऱ्या औद्योगिक समूहाच्या सामायिक सुविधा केंद्र प्रस्तावास महाराष्ट्र शासनाची ८०% अनुदान मर्यादा असेल.
- iii) सामायिक सुविधा केंद्राच्या अंतर्गत प्रकल्प किंमतीमध्ये जमीनीची किंमत (प्रकल्प किंमतीच्या जास्तीत जास्त २५%), इमारत बांधकाम खर्च, प्रकल्प कार्यान्वयन पूर्वीचा खर्च (Pre-operative expenses), प्राथमिक खर्च (Preliminary expenses), यंत्रसामुग्री आणि संसाधने, इतर स्थिर मालमत्ता आणि अनुषंगिक पायाभूत सुविधा उदा. पाणी पुरवठा, विद्युत पुरवठा खर्च आणि सिमांतीक खेळते भांडवल खर्च आदी बाबी ग्राह्य धरण्यांत येतील.
- iv) सामायिक सुविधा केंद्र करीता जमीन आणि इमारतीची किंमत या वरील खर्चाची पूर्तता विशेष हेतू वाहन (SPV) संस्थेकडून करण्यांत येईल. अस्तित्वात असलेली जागा आणि इमारत प्रकल्पाच्या लाभार्थी घटकांनी उपलब्ध करून दिल्यास, दिलेल्या जमीन व इमारत खर्चाचे मुल्यांकन शासकीय संस्था / आर्थिक संस्था / सहकारी क्षेत्रातील बँकांमार्फत केल्यानंतर सदर खर्च हा प्रकल्पाच्या लाभार्थी घटकांनी (सहभाग भांडवलांतर्गत) करावयाच्या खर्चांतर्गत पात्र धरण्यात येईल. भाडे तत्वावरील मत्तेवर (Premises) सामायिक सुविधा केंद्राची स्थापना करता येऊ शकेल मात्र, यासाठी सदर मत्ता आवश्यक त्या कायदेशीर तत्वांनी दीर्घ मुदतीच्या भाडे तत्वावर (कमीत कमी १० वर्षे) घेणे आवश्यक राहिल.

- v) प्रस्तावित सामायिक सुविधा केंद्र स्थापन करणे आणि त्याचे सक्षमपणे व्यवस्थापन करण्यासाठी विशेष हेतू वाहन संस्था (SPV) स्थापित करणे आवश्यक आहे. विशेष हेतू वाहन संस्था ही भारतीय कंपनी कायदा - १९५६ अंतर्गत परिच्छेद २५ नुसार स्थापन झालेली कायदेशीर संस्था असणे आवश्यक आहे. विशेष हेतू वाहन संस्था ही व्यापक उद्देशाने स्थापित झालेली सर्वसमावेशक संस्था असून जास्तीत जास्त घटकांना सामावून घेण्यासाठी कार्यवाही करेल. मागणीनुसार कुठल्याही नव्या उद्योजकांना त्यामध्ये सभासद होता येईल. सामायिक सुविधा केंद्रा अंतर्गतच्या सुविधा अधिकाधिक घटकांना मिळून त्यांची उत्पादकता व स्पर्धाक्षमता वाढण्यासाठी विशेष हेतू वाहन संस्था कार्यरत राहिल. तसेच प्रस्तावित सोयीसुविधांच्या वापरदारांकडून लेखी सुपूर्दगी (Commitment) घेईल. विशेष हेतू वाहन संस्थेचे कार्य परिणामकारक होण्यासाठी राज्य शासनाचे प्रतिनिधी व्यवस्थापन मंडळावर रहातील. यासाठी विशेष हेतू वाहन संस्थेच्या उपविधीमध्ये (By-laws) याप्रमाणे तरतूद आवश्यक राहिल.
- vi) सुक्ष्म, लघु उपक्रम उद्योग समुहातील किमान १० उद्योग घटक विशेष हेतू वाहन संस्थेचे सदस्य असतील. विशेष हेतू वाहन संस्थेच्या जास्तीत जास्त सदस्य संख्ये करिता मर्यादा असणार नाही.
- vii) विशेष हेतू वाहन संस्थेचे सदस्य /सूक्ष्म, लघु उपक्रम घटक यांचा प्रकल्पांतर्गत आर्थिक सहभाग हा कोणत्याही परिस्थितीत एकूण प्रकल्प किंमतीच्या १०% पेक्षा कमी असणार नाही. विशेष हेतू वाहन संस्थेतील सहभागी उद्योग घटक हे वित्तीय व आर्थिक व्यवस्थापनाच्या अनुषंगाने इतर घटकांच्या संदर्भात स्वतंत्र घटक असणे आवश्यक राहिल. कुठल्याही एका सभासद उद्योग घटकाचे सहभाग भांडवल १०% पेक्षा जास्त (भांडवली सहभाग) असणार नाही.
- viii) विशेष हेतू वाहन संस्थेचे भागभांडवल हे राज्य शासनाच्या अनुदान वितरणाच्या आधी (Upfront Contribution) जमा असणे आवश्यक आहे. तसेच महाराष्ट्र शासनाचे अनुदान वितरणापूर्वी आवश्यक पायाभूत सुविधा, उदा. जमीन, इमारत, पाणी आणि विद्युत पुरवठा इ.बाबींची पूर्तता व खात्री विशेष हेतू वाहन संस्थेने करणे आवश्यक राहिल. बँकेच्या वित्तीय सहाय्याचा सहभाग असल्यास, महाराष्ट्र शासनाच्या सहाय्याच्या प्रमाणात बँकेची रक्कम वितरीत करणार असल्याचे बँकेचे हमीपत्र अनुदान वितरणापूर्वी आवश्यक राहिल.
- ix) सामायिक सुविधा केंद्राची सुविधा विशेष हेतू वाहन संस्थेचे सभासद तसेच सभासद नसणाऱ्या समूहातील इतर उद्योजकांना सुध्दा घेता येईल.
- x) महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचे समन्वयाने औद्योगिक समूहाची विशेष हेतू वाहन संस्था संस्थेच्या सभासद तसेच व्यवस्थापन मंडळात विहित प्रमाणात अनुसूचीत

जाती/अनुसुचीत जमाती/महिला उद्योजक यांचे प्रतिनिधीत्व राहण्यासाठी कार्यवाही करेल व आवश्यक त्या उपाययोजना करेल.

- x) कोणत्याही कारणास्तव एकूण प्रकल्प किंमत ही मंजूर प्रकल्प किंमती पेक्षा अधिक वाढल्यास वाढीव रक्कम विशेष हेतू वाहन संस्थेने वहन करावयाची आहे. राज्य शासन सामायिक सुविधा केंद्राच्या कार्यप्रणालीतून निर्माण होणाऱ्या कोणत्याही वित्तीय देण्याकरीता जबाबदार असणार नाही.
- xii) सामायिक सुविधा केंद्राद्वारे देण्यात येणाऱ्या सुविधांपोटी आकारण्यात येणारे सेवा शुल्क बाजारपेठेच्या किंमतीपेक्षा अधिक असणार नाही याची दक्षता विशेष हेतू वाहन संस्था घेईल तसेच समूह प्रकल्पाच्या सदस्यांना प्राधान्य देऊन किफायतशीर शुल्क आकारणी करणेची मुभा विशेष हेतू वाहन संस्थेस असेल.
- xiii) समूह प्रकल्पास अंतिम मंजूरी मिळाल्यानंतर सामायिक सुविधा केंद्राची उभारणी करण्यासाठी प्रकल्पाचा निश्चित करण्यात आलेला उभारणी कार्यक्रम व खर्चाचे करण्यात आलेले नियोजन विचारात घेऊन दोन टप्प्यात अनुदानाचे वितरण केले जाईल.
- xiv) विकास आयुक्त (उद्योग) हे उद्योग विभागातील किमान एका अधिकाऱ्याची नियुक्ती विशेष हेतू वाहन संस्थेचे (SPV) संचालक मंडळावर करतील, याव्यतिरिक्त आवश्यकतेनुसार इतर विभागाच्या अधिकाऱ्यांची नियुक्ती विशेष हेतू वाहन संस्थेचे (SPV) संचालक मंडळावर करतील. विशेष हेतू वाहन संस्थेमध्ये सुक्ष्म, लघु उपक्रम सदस्य /लाभधारक घटकांची संख्या किमान १० असेल. विशेष हेतू वाहन संस्थेच्या संचालक पदाची नेमणूक चक्राकार पध्दतीने करण्यात येईल आणि त्यामध्ये अनुसुचीत जाती/अनुसुचीत जमाती/महिला उद्योजक यांचे आवश्यक ते प्रतिनिधीत्व राहिल. सामायिक सुविधा केंद्र हा सार्वजनिक प्रकल्प असून त्याची अंमलबजावणी सार्वजनिक-खाजगी भागीदारी (PPP Mode) तत्वावर होईल. यासाठी महाराष्ट्र शासन आणि विशेष हेतू वाहन संस्था यांचे मध्ये द्विस्तरीय करार करण्यात येईल.

**xv) अनुदान वितरण :-**

**अ) क्षमतावृद्धी कार्यक्रम अनुदान:-** राज्यस्तरीय औद्योगिक समूह संनियंत्रण समिती मार्फत निदानोपयोगी अभ्यास अहवालास (DSR) मंजूरी आणि त्याअंतर्गत प्रस्तावित करण्यात आलेल्या क्षमतावृद्धी कार्यक्रमास मान्यता देण्यात येईल. महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेमार्फत मंजूर करण्यात आलेल्या क्षमतावृद्धी कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्यात येईल. क्षमतावृद्धी कार्यक्रमासाठीचे अनुदान दोन टप्प्यात वितरीत करण्यात येईल. प्रथम टप्प्यातील ६०% अनुदान हे भागधारकांचे आवश्यक असणारे १० % सहभाग जमा झाल्याची खात्री पटल्यानंतर वितरीत करण्यात

येईल. उर्वरित ४० % अनुदान हे प्रथम टप्प्याचे उपयोगीता प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर वितरीत केले जाईल.

**ब) सामायिक सुविधा केंद्र अनुदान:-** राज्यस्तरीय सुकाणू समितीद्वारे सामायिक सुविधा केंद्राच्या प्रस्तावास अंतिम मंजूरी मिळाल्यानंतर विभागीय समिती मार्फत खरेदी प्रक्रिया सुरु करण्यात येईल. विभागीय समिती आवश्यक तपशिलासह खरेदी अहवाल उद्योग संचालनालयास सादर करील. महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र यांचेकडून प्रकल्प मंजूरीप्रमाणे यंत्रसामुग्री, उपकरणे कार्यस्थळावर सुस्थापित झाल्याबाबतचा भौतिक पडताळणी अहवाल प्राप्त झाल्यानंतर प्रथम टप्प्यातील ६०% अनुदान वितरीत केले जाईल. उर्वरित ४० % अनुदान हे सामायिक सुविधा केंद्र यशस्वीपणे पूर्ण झाल्याबाबतचे प्रमाणपत्र उद्योग सह संचालक यांचेकडून प्राप्त झाल्यानंतर करण्यात येईल. मंजूर अनुदान वितरण हे विशेष हेतू वाहन संस्थेकडून प्राप्त होणाऱ्या Claims च्या ज्येष्ठतासुचीनुसार वितरीत करण्यांत येईल.

#### ९. कार्यक्रम वेळापत्रक :-

एमएससीडीपी योजना अंमलबजावणीसाठीचे वेळापत्रक खालीलप्रमाणे आहे.

अ.क्र.	कार्यक्रम	जबाबदार अधिकारी	पूर्णत्वाचा कालावधी
१.	क्षमतावृद्धी कार्यक्रम	महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्र	१८ महिने
२.	सामायिक सुविधा केंद्र पूर्णता आणि कार्यान्वित होणे	उद्योग सह संचालक, विभागीय कार्यालय	२४ महिने

वरीलप्रमाणे एमएसआयसीडीपी योजनेअंतर्गत औद्योगिक समूह प्रकल्प हा ३ वर्षे ६ महिने या कालावधीत पूर्ण होणे अपेक्षित आहे.

#### १०. संनियंत्रण आणि मुल्यमापन :-

विकास आयुक्त (उद्योग) यांचे कार्यालय सदर योजनेचे प्रगतीबाबत त्यांचे जिल्हा तसेच विभागीय कार्यालयांमार्फत थेट संनियंत्रण करील आणि केलेल्या कार्यवाहीचा व प्रगतीचा वेळोवेळी आढावा घेईल. परिणामकारक संनियंत्रणाकरिता राज्य /केंद्र स्तरावरील संस्थाची मदत औद्योगिक समूहांच्या बळकटीकरणासाठी घेण्यात येईल.

#### ११. संनियंत्रण आणि व्यवस्थापन खर्च :-

प्रकल्प संनियंत्रण आणि व्यवस्थापन खर्चाकरिता एकूण अर्थसंकल्पीय तरतुदीनुसार मंजूर निधीच्या २% निधी राखून ठेवण्यात येईल. सदर खर्चाचा विनियोग उद्योग संचालनालयामार्फत खालील बाबींकरिता केला जाईल.

- १) योजने बाबत जनजागृती करण्याकरिता माहितीसत्राचे आयोजन, अधिकाऱ्यांकरिता चर्चासत्रे आयोजन.
- २) विविध अहवाल, संनियंत्रण, मुल्यमापन आणि माहिती व्यवस्थापन या करिता माहिती तंत्रज्ञानाचा प्रभावी वापर करून कार्यप्रणाली / संगणकप्रणाली विकसित करण्यासाठीचा खर्च.
- ३) योजनेसंबंधी माहितीची देवाणघेवाण, कार्यालयीन खर्च, प्रिंटिंग, स्टेशनरी इ. खर्च.
- ४) उद्योग संचालनालयातील अधिकाऱ्यांकरिता प्रशिक्षण / अभ्यास दौरे आयोजन.
- ५) विविध आढावा / प्रकल्प मंजूरी बैठक आयोजन खर्च.
- ६) कार्यालयीन उपकरणे जसे की, फोटोकॉपीअर आणि त्यांची दुरुस्ती इ.
- ७) माहिती व्यवस्थापन सर्व्हीसेसकडून आऊटसोर्सिंग करणे.

१२. सदरचा शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या सहमतीने आणि वित्त विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र. ३८९/१३/व्यय-१६, दि. २१.१.२०१४ ला अनुसरून निर्गमित करण्यात येत आहे.

१३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०२२५१५५२५१८३१० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

( वै. भू. लटके )

शासनाचे उप सचिव

प्रति,

- १) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- २) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव
- ३) मा. मंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव
- ४) मा. राज्यमंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव

- ५) मा. मंत्री (सर्व) व मा. राज्यमंत्री (सर्व) यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानसभा यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
- ७) मा. विरोधी पक्ष नेता, महाराष्ट्र विधानपरिषद यांचे खाजगी सचिव, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, विधानभवन, मुंबई.
- ८) शासनाचे सर्व अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव/सचिव
- ९) विकास आयुक्त (उद्योग), उद्योग संचालनालय, मुंबई.
- १०) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र औद्योगिक विकास महामंडळ, मुंबई.
- ११) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र लघु उद्योग विकास महामंडळ, मुंबई.
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, सिकॉम लि., मुंबई.
- १३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, खादी व ग्रामोद्योग मंडळ.
- १४) व्यवस्थापकीय संचालक, नाबार्ड.
- १५) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र उद्योजकता विकास केंद्र, औरंगाबाद.
- १६) सर्व अपर उद्योग संचालक.(उद्योग संचालनालयामार्फत)
- १७) सह संचालक (उद्योग), पुणे/नागपूर/नाशिक/औरंगाबाद/अमरावती प्रदेश. (उद्योग संचालनालयामार्फत)
- १८) अधिक्षकीय उद्योग अधिकारी, कोकण विभाग/अमरावती विभाग.(उद्योग संचालनालयामार्फत)
- १९) सह संचालक (मुंप्रावि), औद्योगिक रसायन शाळा, व्ही. एन. पुरव मार्ग, चुनाभट्टी, मुंबई.
- २०) सर्व जिल्हाधिकारी .(उद्योग संचालनालयामार्फत)
- २१) सर्व महाव्यवस्थापक, जिल्हा उद्योग केंद्रे.(उद्योग संचालनालयामार्फत)
- २२) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता/लेखापरिक्षा), मुंबई/नागपूर.
- २३) निवासी लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
- २४) अधिदान व लेखा परिक्षा अधिकारी, मुंबई.
- २५) वित्त विभाग, व्यय-१६/अर्थ-१४, मंत्रालय, मुंबई.
- २६) नियोजन विभाग, का.१४६१, मंत्रालय, मुंबई.
- २७) कक्ष अधिकारी, प्रशासन-१, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २८) निवडनस्ती (उद्योग-७), उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.



## जोडपत्र-1

### Summary Report prescribed under MSICDP

Name of the Cluster : \_\_\_\_\_

Date of Preparation: \_\_\_\_\_

1)	<b>Location</b>	
2)	<b>Presence of the industrial association/consortium, name of the key person in the cluster</b>	Name Industrial Association/Consortium : Address : Tel No. : Mob No. : Fax No. : E-mail : Name of Key Person : Tel No. : Mob No. : Fax No. : E-mail :
3)	<b>Name of Products, Sub-products</b>	
4)	<b>Age of the Cluster</b>	
5)	<b>Nature of Cluster</b>	a) Total no. of Micro & Small enterprises – No. of enterprises of each category : Micro – Small – Woman enterprises – SC – ST – Minority – Total Turnover : Employment Details : i) Direct Employment : Indirect Employment : TOTAL EMPLOYMENT : e) Average yearly income of the unit owner : f) Pollution angle :
6)	<b>Unit details</b>	Registered with DIC: Unregistered Units: TOTAL UNITS:
7)	<b>Major Cluster Problems</b>	.....
8)	<b>Interventions proposed with reason</b>	Soft Intervention (SI): Hard Intervention (CFC)
9)	<b>Key Intervention expected under proposed Cluster Development (Technology/Product/Market/ Export quality etc.)</b>	
10)	<b>Proposed Impact of interventions suggested in terms of turnover, exports, employment, quality up gradation,</b>	

	<b>environment protection, energy conservation.</b>	
11	<b>Proposed sources of funds including mandatory contribution from stake holders</b>	
12	<b>Extent of competition</b>	
13	<b>Who will conduct diagnostic study along with the credentials of the organization/institute/past experience.</b>	
14	<b>Why/How chosen for study</b>	
15	<b>Selection procedure followed</b>	

### **Remark & Recommendation of General Manager, DIC**

Summary report should be enclosed with Brief note on history/ background/exclusiveness of the cluster separately.

## जोडपत्र-2

### Proposed Budget (Indicative)\* and Means of Finance for Soft Interventions (Per Cluster Spread Over a Period of 12 Months)

(Rs in lakhs)

Sr. No.	Description	Max Estimated Expenditure	Means of Finance	
			GOM assistance	SPV / Association mandatory contribution
1	Trust Building (organizing meetings, seminars for cluster actors) - 3 Meetings	0.50	up to 90%	10%
2	Building awareness programme: Various schemes of State & Central Govt. , Financial Institutions, Other Development Agencies (4 programmes)	0.60	up to 90%	10%
3	Technology up gradation & Quality Control: Training / Workshop / Demonstration of technology equipments – 2, programmes Management workshops, lean management - 2 programmes Visit to practicing units - 2 programme Total 6 Programmes @ Rs 0.25 lakh each	1.50	up to 90%	10%
4	Capacity building : Common Cluster website launching Brochure preparation Brand making, logo etc. Bench marking	0.75	up to 90%	10%
5	*Study Tours – maximum participation of entrepreneurs.	0.75	up to 90%	10%
6	Implementation of ICT in the cluster	0.75	up to 90%	10%
7	Expenses for demonstrative set up ( to be converted into skill development center in CFC)	1.50	up to 90%	10%
5	Market Assistance : Seminar on marketing, Modern packaging, Export etc.-(2 seminars@ Rs 0.25 lakh each) Participation in trade fairs: 1 National fair & Other fairs including B to B meet, vendor buyers meet etc.	1.25	up to 90%	10%
6	DSR Preparation	1.50	up to 90%	10%
7	Local travel in cluster of in house staff & telecommunication expenses.	0.40	up to 100%	-
8	Administrative expenditure for the CDE / DIC	0.50	up to 100%	-
Total		10.00		

## जोडपत्र-3

### Format of Detailed Proposal for CFC

#### **Maharashtra State Industrial Cluster Development Programme (MSICDP)**

#### **1. Basic Details/Documentation**

- i. Name and location of the cluster.
- ii. Nature of activity and products.
- iii. Number and size (also in terms of installed capacity) of units.
- iv. Scale of investment (also in terms of net fixed and important current assets).
- v. Value of output in the last 5 years (different enterprise segment - wise), including export output, if any
- vi. Projected performance of the cluster after proposed intervention (in terms of production, export/domestic sales and direct/indirect employment, etc.)
- vii. Diagnostic study/comparative advantage benchmark survey (main findings)
- viii. Information on nature of critical gaps identified (such as poor storage facility, poor testing and quality control facilities-item-wise cost estimates)
- ix. Implementation schedule; structuring of the SPV, such as copy of certificate of incorporation, articles of association and letter of agreement with stakeholders
- x. Revenue generation mechanism for sustainability of assets (service/user charges to be levied, any other-to be specified)
- xi. Project highlights-total cost of project, contribution from cluster enterprises/stake holders, average contribution by individual enterprises, grant-in-aid under MSICDP, term loans, debt-equity ratio, repayment schedule and estimated debt service coverage ratio (DSCR), annual estimated income, expenditure, gross and net profit at expected/optimal levels of operations, break even (BE)/internal rate of return (IRR) calculations, payback period, etc.
- xii. In-principle sanction of loan from a bank, if applicable
- xiii. Previous track record of co-operative initiatives pursued by SPV members need to be highlighted with support documentation.
- xiv. CFC may be utilized by SPV members as also others in a cluster. However, evidence should be furnished with regard to SPV member ability to utilize at least 60 per cent of installed capacity,

#### **2. Elements of DPR**

##### **2.1 Plant and machinery:**

(a) List of Plant and Machinery:

Sr.No.	Particulars of plant and machinery	No	Power requirement (HP/KW)	F.O.R.Price (Rs.)	Name of proposed supplier	Delivery Schedule (month wise)

**Note:** Add central sales tax; packing and forwarding charges (2%), transit Insurance (1 %), and freight (2%) to costs or actuals.

- (b) Capacity of plant and machinery on single shift basis
- (c) Production pattern

## 2.2 Annual requirement of raw materials and consumables at 100% capacity utilization

Sr.No.	Particulars of raw material	Specifications/ indigenous imported	Quantity required at full capacity	Unit price (Rs.)	Total value (Rs.)

## 2.3 Utilities and services at full capacity utilization

- (a) Power for industrial purpose.

Sr.No.	Particulars of the machinery	KW	No.of working hrs per month	KW / month	Rs. /KWH	Total

- (b) Power requirement for commercial/domestic purpose

- (c) Water
- (d) Gas/Oil other utilities

## 2.4 Site Development and civil construction

Sr.No.	Particulars	Quantity / Nos.	Rate	Cost
1	Cost of land			
2	Development cost of land			
3	Cost of compound wall			
4	Cost of fabricated gates & grills			
5	Cost of shed			
6	Cost of laboratory			
7	Other RCC construction			
8	Water tank / Overhead water tank			
Total				

## 2.5 Organizational set up and manpower requirement.

Sr No	Category / Designation	No. of persons	Salary per month (Rs)	Total salary (PM)

**Note:** Add 25% towards fringe benefits and 5% annual increment

### 2.6 Project Cost:

Sr.No.	Particulars of Cost	Amount (Rs.)
1	Land & site development	
2	Building	
3	Plant and machinery (cost of plant machinery, 10% installation, electrification and commissioning)	
4	Misc.fixed assets (fixture, furniture, fire fighting equipment, first, aid equipment, back up power supply etc.)	
5	Preliminary expenses (Diagnostic study, soft intervention DPR, legal & administrative expenses, telephone, stationery etc.)	
6	Pre-operative expenses (establishment, travel, interest on borrowings, committed charges during construction period, startup expenses etc.)	
7	Provision for contingencies (2% building and 5% on plant and machinery)	
8	Margin money for working capital,	
Total		

### 2.7 Means of Finance:

Sr.No.	Agency	Amount (Rs.in lakh)	% of the Project cost
1	SPV		
2	GoM		
3	Bank Borrowings		
4	Others		
Total			

## 2.8 Working capital and margin money (actual capacity utilization year wise)

Sr. No	Particulars	No.of Month	Margin	As per capacity utilization		
				1 <sup>st</sup> year	2 <sup>nd</sup> year	3 <sup>rd</sup> year
1	Raw Material and consumables					
2	Utilities	1				
3	Working expenses (salary of manpower)	1				
4	Works in process (cost of raw material, utility, salary, factory overheads on actuals)					
5	Stock of finished goods (cost of raw material, utility, salary, factory overheads on actuals)					
6	Bill receivables (sales value)					
Total						

## 2.9 Cost of production (Projection for 10 years of operation in tabular form)

- (i) Raw materials and consumables
- (ii) Utilities
- (iii) Wages and salary
- (iv) Repairs and maintenance
- (v) Insurance
- (vi) Administrative and factory overheads
- (vii) Selling expenses

## 2.10 Estimation of profitability (projections for 10 years of operation in tabular form)

- (i) Installed capacity
- (ii) Number of working boys (single shift basis)
- (iii) Capacity utilization
- (iv) Production (in single unit)
- (v) Sales realization
- (vi) Cost of production

Gross profit [(v)-vi]

Financial expenses

Interest on bank borrowing

Depreciation on written down value method (as per separate schedule to be attached for different categories of fixed assets)

Preparatory expenses not written off.

Operating profit [(vii) - {(viii) + (ix) + (x)}]

Tax vide separate schedule

Profit after tax [(xi) – (xii)]  
Available surplus [(xiii) + (ix) ]

**2.11 Cash flow statement (projections for 10 years in tabular form)**

- (A) Sources of fund:
  - (a) Gross profit less depreciation
  - (b) Term loan
  - (c) Subsidy / Grant
  - (d) Promoter's contribution
  - (e) Increase in bank borrowings
  - (f) Depreciation
- (B) Disposal of funds:
  - (a) Preliminary & pre-operative expenses
  - (b) Capital expenditure
  - (c) Increase in working capital
  - (d) Interest on term loan
  - (e) Interest on bank borrowings
  - (f) Decrease in term loan
  - (g) Taxes
- (C) Opening balance of cash in hand or at bank [sum total of {(A)-(B)}]
- (D) Net surplus/Deficit
- (E) Closing balance of cash in hand or at bank

**2.12 Debt Service Coverage Ratio (Projections for 10 years)**

$$\text{DSCR} = \frac{\text{Net Profit} + \text{Interest (TL)} + \text{Depreciation}}{\text{Installment (TL)} + \text{Interest (TL)}}$$

**2.13 Balance Sheet & P/L Account (Projection for 10 Years)**

**2.14 Break-Even Point=**  $\frac{\text{Fixed Cost}}{\text{Contribution (Sales - Variable Cost)}}$

**3. Commercial Viability**

Following financial appraisal tools will be employed for assessing commercial viability of the project:

**Return on Capital Employed (ROCS):** The total return generated by the project over its entire projected life will be averaged to find out the average yearly return. The simple acceptance rule for the investment is that the return (incorporating benefit of grant-in-aid assistance) is sufficiently larger than the interest on capital employed. Return in excess of 25% is desirable,

**Debt Service Coverage Ratio:** Acceptance rule will be cumulative DSCR of 3:1 during repayment period.

**Break-Even (BE) Analysis:** Break-even point should be below 60 per cent of the installed capacity.

**Sensitivity Analysis:** Sensitivity analysis will be pursued for all the major financial parameters/indicators in terms of a 5-10 per cent drop in *user charges* or *fall* in capacity utilization by 10-20 per cent.

**Net Present Value (NPV):** Net Present Value of the project needs to be positive and the Internal Rate of return (IRR) should be above 10 per cent. The rate of discount to be adopted for estimation of NPV will be 10 per cent. The project life may be considered to be a maximum of 10 years. The life of the project to be considered for this purpose need to be supported by recommendation of a technical expert/institution.

\*\*\*\*\*